

Přepis rozhovoru s panem PhDr. Čermákem z 31. 10. 2018 – 1. návštěva

Jmenuji se doktor Josef Čermák, narodil jsem se 18. května roku 1928 v Roztokách u Jilemnice v Podkrkonoší. S touto vesnicí je spoutaný celý můj život, protože do této chvíle ji věrně navštěvuji a máme tam hezky zřízené obydlí. Narodil jsem se ze selské rodiny. V té vesnici bylo obyvatelstvo převážně zemědělské, dělilo se to do dvou skupin: sedláci a chalupníci. To byla taková jakási řevnivost, která tam vystupovala. Poznalo se to podle toho, že ty sedláci měli koňské potahy a ty chalupníci volské nebo kravské. Takže to byla taková ta struktura. Ta vesnice je sedm kilometru dlouhá, po obou stranách potoka, podle tzv. emfyteutického práva německého založená ve středověku a ten náš dům je druhým nejstarším domem po kostele v Roztokách. Vznikl, byl postaven roku 1654, to znamená necelých deset let po konci třicetileté války. Uchoval se proto, že je postaven z kamene. Říká se mu tam Kamenice. Takže když někdo přijde do Roztok a shání tam Čermáka, těch tam bylo vždycky asi sedm, tak se musí říct „ten kamenickej“. Ta moje rodina byla rodina zemědělská a dodnes ty tradice se v ní udržují. Můj předek kdysi před lety v 18. století zakoupil asi sedm nebo osm hektarů pozemků od hraběte Harracha, který tehdy byl v nějaké finanční tísní, a tak jsme se ze stavu chalupníků dostali do stavu sedláků. S tím domem a s celou tou historií jsem velice spjat a celá moje rodina, takže všichni tam jezdíme, pracujeme tam společně na díle, které nás teda těší. Pokud jde o moji rodinu, tak zbožňoval jsem svého dědečka, který teda na výměnku mně od malička od nějakých čtyř let četl a já jsem před ním obyčejně klečel a držel jsem se kolenou a poslouchal jsem ty příběhy. Byly to ovšem vesměs, byla to kalendářová literatura – kratochvilné kalendáře a byly zajímavé tím, že tam do nich se zapisovaly i důležité rodinné události. Tak k 18. květnu je zápis – „otelila se nám Bělka, narodil se nám syn, jmenuje se Josef“. Škoda, že tento kalendář po smrti mé matky někdo z příbuzenstva odcizil. Dal bych za něj tedy hodně, kdybych jej mohl dodnes mít. Čili dědeček byl ten, který mě přivedl k fenoménu, kterému se říká čtení. A já jsem pořád jako nechápal, jak je to možné, že kouká do té knížky a tak krásně mi to vypráví. No a tak prostě jsem zatoužil po tom, co je to čtení, co je ta kniha. A když mně bylo asi devět let, tak jsem se dověděl, že tam v místě je knihovna a že je tam možné si půjčovat knihy. Tak jsem asi čtyřikrát vždycky běžel k silnici, kde jsem věděl, že pan Mečír, takovej mladej pán, že tam do té knihovny chodí a vypůjčuje si tam knížky. A tak jsem si řekl, že ho požádám, jestli by mě vzal s sebou. Asi čtyřikrát jsem se vrátil, protože jsem neměl odvalu, a pak nakonec jsem ho požádal, aby mě tam vzal. Vedoucí té knihovny byl velmi přísný učitel a když mu řekl tu moji žádost, tak říkal: „Ten kluk? Vždyť tohle je pro dospělé! My tady nemáme vůbec žádné knížky pro děti.“ Tak jsem smutně odcházel a teď ten pan učitel, kterej byl velmi přísněj, říkal: „Počkej, já pro tebe najdu způsob, jak bys tady mohl účinkovat“. A tak mi byl přidělen úkol, že jsem lepil klihem štítky na knížky. No, bylo to u takových rozpálených kamínek a byl tam teda strašnej zápach, řekl bych přímo smrad. No, a teď - co se stalo? Asi při tom druhém zasedání mně pan učitel řekl: „Tak si tady něco vyber, ale nevím, hochu.“ No tak já jsem šel a šel a teď jsem narazil na titul Karel Konrád – no to jsem nevěděl, co to je – Rinaldo Rinaldini. Tak jsem si vzpomněl, to bude něco pro mě. Protože jeden z těch starých pánů, který nám

pomáhal při žních, měl krásný hlas a zpíval písničku, kterou jsem já si potom jako literát identifikoval o Rinaldovi Rinaldinim, který měl milenkou, která ho milovala, každého dne časné ráno polibkem ho budila. A já jak jsem to slabikoval, tak jsem vždycky četl „polínkem“. A tak mně bylo strašně divné, jak ho budila tím polínkem. No a tahleta píseň, která má melodii Stěny Razina – to Volga, Volga, mať rodnaja, Volga ruskaja, a existuje v mnoha jazycích – tak mě prostě upoutala. Přines jsem si to domů a pak jsem se zhrozil. Já jsem vůbec ničemu nerozuměl. Protože to byla surrealistická taková kompozice Karla Konráda. Když jsem se pak po letech s Karlem Konrádem seznámil, tak jsem mu to vyprávěl a on se teda velice smál. Tak to byl jako začátek, ale tam se ve mně zrodilo něco, že existuje fenomén jménem kniha. A co v těch knihách jako je... No a pak už to šlo dál.

Ta rodina moje jinak byla rodina selská, tatínek měl čtyři bratry – bylo jich pět a žili teda způsobem, který by si dneska nikdo nepřál. V té velké světnici, kde dodnes bydlíme, bylo pět stavů, a protože bylo pět chlapů, tak prostě pracovali ve dne na poli a večer při petrolejové lampě tkalcovali. Samozřejmě to bylo velice těžké, takže to zboží mělo taky chyby, když to odváželi, tak jim ten místní producent část toho zboží vracel a museli si s tím naložit podle svého. Čili bylo to velice, velice složité. No, a teď co se stalo, když dědeček prostě končil svoji práci, tak předal to hospodářství, ten stateček předal třetímu synovi, protože zjistil, že má nejlepší vlohly a největší lásku k tomu celému. To potom v té rodině samozřejmě, ty bratři prožili svoje životy – ten druhý například – byl úžasnej vypravěč, takže já když jsem četl Švejka, tak jsem si říkal, to nic není proti tomu, co strejc vypravoval o své vojně. Protože když jste to poslouchali, měli jste dojem, že ta světová válka se točila kolem něho. Ten první, po němž mám jméno, to byl zvláštní osud, to byl člověk, který miloval císaře pána, vůbec ta moje rodina, musím říct po pravdě, že já jsem o Masarykovi skoro neslyšel, ale Franz Josef, to byl model, a zvlášť když jednoho dne přišla zpráva, že výpravčí, nebo dokonce přednosta jedné stanice, žaloval císaře, že ve vlaku se mu stalo to a to, byl s tím soud a ten člověk to vyhrál, a co víc, dostal od císaře dopis, že mu blahopřeje, za to, že bylo spravedlnosti učiněno zadost. Tak tendle člověk odmítl vstoupit do československých legií jako zajatec v Rusku a potom zahynul někde v Taškentu v řece Sirdarja. Pak jedna zvláštní věc, kterou nebudu rozvádět, můj syn, lékař, mi jednoho dne přinesl červenou lísteček ze Slaného, kde je primářem na interně, že mu někdo ze Slaného přinesl jenom červenou kartičku nějakému Čermákovi, jestli to náhodou nejsme my, že už to tam ukazoval nějakým ..., bylo to oznámení o jeho smrti, které jsem dostal, já nevím, sedmdesát let po, takovou zvláštní náhodou. No takhle. Maminka moje, to byl možná ještě trošku zvláštnější osud. Ta pocházela ze Lhoty Zálesní, Huttendorf, musím vás mladé upozornit na to, že se tam narodil Jiří Šlitř, ten chodil do téhož gymplu jako já, do Jilemnice. No a tak ten maminčin rod byl, ten Huttendorf jak ukazuje ta Lhota Zálesní ten překlad, to byla vesnice, kde byly obě národnosti rovnocenně zastoupeny, ale byla tam jenom německá škola. Takže maminka a jejich, teď ona byla z devíti dětí, nejstarší, čili to byl ten nejtěžší osud, tak ta moje maminka prostě a se svými sestrami mluvily mezi sebou německy a chodily do německé školy, protože tam česká nebyla a s rodiči mluvily česky. Tenhle fakt znalosti obou jazyků naší rodině zachránil život. My jsme totiž za

války – ke konci už – v těch našich Roztokách sedláci organizovali takovou humanitární akci, že zajatce, kteří tehdy utíkali z německých transportů, které tam jezdily, že si je vždycky některá rodina na dva týdny vzala k sobě a nechávala nějak provizorně přespat a potom je zase předali dál. Tak k nám se dostali dva Rusové, Ukrajinec, teda Kremenčuk, já jsem měl donedávna všechny ty věci poznamenány a ten druhý byl charkovskij traktornyj zavod, teda z Charkova. Teď ustlali jim naši ve veliké stodole, možná, že vám potom ukážeme fotografie, když vás bude zajímat, teď oni přes den ti chlapi tam v nějaké improvizované napůl ze slámy posteli spali a na večer přišli na večeri k nám a jednou tam štípali dříví, jednou zase něco jiného, prostě byli to... Potom jsem s nimi navázal i po válce kontakt, ale odpověď jsem už nedostal, tak nevím... Teď ale co se stalo. Tam poblíž ve vesnici jménem Peřimov se organizoval partyzánský oddíl, kterému velel nějaký Rus, nějaký major Nikole, a my jsme tam, protože tenkrát se měsíc nechodilo do školy ke konci války, nejezdily vlaky atd., tak my jsme tam s kamarády několikrát nesli potravu a já jsem se tam seznámil, protože tehdy už jsem docela slušně uměl anglicky, tak jsem se tam seznámil se zajatcem, Britem, který žil tam někde v Austrálii nebo na Novém Zélandu, myslím, a byl to úředník, který sloužil u firmy, která dovážela ovčí vlnu do Evropy. A tak jsme tak hovořili takhle na kraji lesa pod borovicemi a on mi říká, odkud je a říkal město Christchurch a já jsem si říkal, safra, já odebíráám – to bylo už na gymnáziu, časopis jménem Širým světem, to byl tenkrát za protektorátu velmi slušný časopis, protože ten šéf byl fašista. Ale ty články a fotografie tam byly. A já jsem říkal, poslouchej, já mám doma časopis, něco o tomhle městě jsem tam zahlédl. Tak jsem mu to přines, a teď si představte, ono to vypadá jako pohádka, vidím, jak zapadalo slunce, on tam do toho kouká a najednou slzy, tam byla ulice a dům a kytičky jeho matky ve vokně. Takže samozřejmě, že jsme navázali kontakt, psali jsme si a nevím, jak to skončilo, vždycky tyhle věci mají jenom dobovou platnost. Ale tak jsem se dověděl, že při nalodování v Dunkerque přišel o oko. Tam byla taková tlačenice těch lidí, kteří už pospíchali domů, že nějakou nešťastnou náhodou se mu toto stalo. Tak to byla taková zvláštní příhoda, ale ještě zvláštnější příhodou bylo to, co nám zachránilo život. Ti sedláci ubytovávali, jak jsem vám, jak jsem začal, ubytovávali vždycky ty dva utečence a u nás teda ti dva chlapi byli, vycházeli jenom v noci a jednoho dne se stalo, že najednou do dvora přijel nákladňák, nákladní vůz s německými vojáky. Oni tam totiž právě v tom blízkém Peřimově, tam působil ten partyzánský oddíl, o kterém jsem mluvil, a chystali se, že přepadnou továrnu, ve které Němci měli už jenom uloženou vojenskou výstroj. A někdo to patrně prozradil a oni prostě, ti němečtí vojáci se tam rozjeli do okolí a hledali tu ty viníky. Takže u nás na dvoře zastavilo toto auto, vystoupil z toho, ti dva utíkali ke stodole, dva k obytnému stavení, dva po dvou zase k těm sousedním domům. Tak můj otec, který měl trochu měkčí povahu než maminka, ten se úplně zhroutil, ten tam byl, a já jsem prostě, když jsem viděl ty vojáky, tak jsem akorát jako, to mně tehdy bylo asi už patnáct let, tak jsem akorát tiskl k oknu a říkal jsem si, no tak to je konec. A co se nestalo. Maminka vyšla ven a tou strašlivou lhoteckou němčinou ty vojáky oslovila a ten velitel řekl: "Das sind Volksdeutsche - to jsou soukmenovci, nasedli na auta a odjeli. Takže tatínek z toho byl týden pryč, no maminka... a teď ještě vidím tu matku, jako v té antické tragédii – ta Antigona, jak tam jde po těch schodech a

zachovala prostě... Samozřejmě, že jí potom taky bylo všelijak. Tak to byly ty, to byl ten válečný zážitek a ještě jsme se dověděli, jak to bylo v loňském roce, že soused nám řekl: „Já vám musím taky poděkovat, u nás sice nikdo nespal, ale na půdě jsme měli rozházené nějaké staré deky nebo nádoby a kdyby tam bývali přišli, tak by řekli, tady někdo spal a bývali bysme to asi odnesli. Tak to byl ten můj prožitek válečných let. Tak pokud jde o to mé chození do škol: já jsem začal svou školní kariéru v obecné škole u nás, to bylo tedy ještě za republiky, no pak jsem teda prožíval ten Mnichov jako malý kluk, tomu jsem celkem nerozuměl, ještě ale viděl jsem, že se něco hrozného stalo. Právě ta vesnice, ve které se narodila matka, s celým tím pásem přešla k Německu a my jsme žili v protektorátu, byl to teda jiný způsob života, především v tom, že i v té vesnici se začali objevovat lidé, bylo jich velmi málo, kteří prostě najednou měli pro ty Němce pochopení, říkalo se jim kolaboranti, že. A samozřejmě to pro naši rodinu to nebylo nic podobného. Naštěstí nebo neštěstí, ale spíš naštěstí můj tatínek v roce 38 byl velmi konzervativní, a obyčejně, když maminka chtěla kupovat něco nového, tak říkal: „To ještě stačí“, a tak dále nebo „to ještě vydrží“, tak tatínek nás překvapil před Vánoci – najednou přivezl nějaké rádio. A měli jsme rádio, dodnes hraje, i když na něj teda už nehraje, byla to rektra filipska, no a co se nestalo – moje maminka, která uměla tu němčinu, tak prostě celou válku poslouchala zahraniční rozhlas, protože uměla německy, tak jsme věděli vždycky ty původní zprávy. Přitom na té bedýnce bylo „Poslouchání zahraničního rozhlasu se trestá smrtí“, to jsme tam museli mít stále před očima jako vyvěšené. Zase byli lidé, kteří to uměli upravit a dávali tam nějakou ... Totiž takhle – nejprve musely být ty přístroje zbaveny možnosti poslechu určitých stanic, potom zas byli lidé, kteří přicházeli a montovali tam cosi, já jsem technický antitalent, tak vám to nemůžu popsat. Říkali tomu „čurčilek“, podle české výslovnosti anglického slova. No a ta moje maminka byla na rozdíl od otce takovej politikus. Takže ona poslouchala. A teď, co se mi stalo. Já jsem v té době, k tomu se dostaneme, jezdil dennodenně 52 kilometrů do Nového Bydžova a 52 km zpátky, protože, k tomu se ještě dostaneme, dva ústavy dva dny před tím, Němci zavřeli. A ta moje drahá maminka, ta prostě se mnou vstávala ráno o půl čtvrté, v 5 hodin deset minut jel vlak do toho Bydžova, měl jsem to skoro dvě hodiny. A já už jsem měl po snídani. A při tom stačila poslouchat tenhle zahraniční rozhlas. A stalo se jednoho dne, že mě v tom Bydžově profesor Kafka říká po škole: „Čermáku, zůstaňte tady“, já jsem si říkal, já jsem byl na tu němčinu výbornej, jsem si říkal: „Co jsem to asi proved“. On počkal, až všichni odejdou, vzal ten sešit domácích úkolů a říká: „Tohle musí zmizet“. Tam bylo na okraji slovo Volokolamsk, to město, který Rusové v noci dobyli a maminka to inkoustovou tužkou, tou těžkou rukou to tam napsala. Ten profesor byl tak skvělej, že prostě ... Protože jsme měli jiného profesora, to je neuvěřitelnej příběh, kterej se jmenoval Jan Chlup, a byl to vyslovenej kolaborant, ale hrozného typu. Von už skoro nic jiného, než pořád nás krmil politikou. Jednou tam nějaký student něco řek, co se mu nelíbilo, a musel ukázat tzv. Kennkartu, že není parašutista. No prostě napůl bázen. Učil historii, jeho touhou bylo naučit se německy, jemu se to ale nedařilo. A tak se vyžíval v tom, že když někdo něco u něj neuměl, tak mu nechal napsat desetitisíckrát jedno německé slovo, to, co on právě neuměl v němčině je to imperfektum a perfektum, že jo sprechen – sprach – gesprochen. Takže celá třída

ale jeden jako druhý dostávali tenhle trest a tak se stalo, že vznikl takovejhle stoh papíru, on to totiž nevracel. A takže oni to pořád nosili ti spolužáci totéž, takhle ho oklamali neuvěřitelným způsobem. My jsme se ho dost báli, protože mohl něco zaslechnout, takže prostě když měl Hitler řeč, tak za ním šla spolužačka jedna, to byla jediná, to byla dcera zubaře, on jinak neznal jediné jméno nikoho z nás, to ho prostě nezajímalo. A ona šla vždycky za ním, že měl v noci minulý den Vůdce řeč, jestli by nám nerozebral, co to všechno znamená. On vždycky:“Obrátila se na mě vaše delegace“, a vždycky celou tu hodinu jako prožvanil. Byl to člověk velmi nebezpečnej. Já jsem pak slyšel, to nebudu ani říkat, příběh na jednom z těch školních setkání, které jsme každý rok mívali, že ho prý viděl kdesi ve Vrchlabí v nějaký továrně, jak tam jde po dvoře a že se na něj ptal a že mu řekli, že je to předseda Závodní rady. Já jsem si vždycky myslel, že to není možný. Protože když já jsem z toho Bydžova odešel, to bylo na konci války, to bylo před maturitou. Tak jsem se pak ptal a bylo mi řečeno, že on skončil strašným způsobem, že ho tam vláčeli po městě a postavili mu studenti jako šibenici, pak samozřejmě to zbourali, ale že ho prostě nějak takto vytrstali. No, to bych, za tohle bych nerad nějakým způsobem ručil.

Teď ta moje studia. Já jsem chodil teda 4 roky. Byla pětiletá obecní škola a ke konci čtvrtého roku ti lepší žáci obyčejně odcházeli do sousední Jilemnice, to byly 3 kilometry, na gymnázium. No a teď ten můj tatínek, a to je velká jaksi byla velká rána a problém, bolest mého života, tatínek si samozřejmě myslel, že se ujmu toho stavení rodného. Tak mě od malička vedl, on byl ohromný koňář. On koupil vždycky hříbě, za dva roky toho koníka výhodně prodal. A měl ty koně strašně rád. U nás v té stáji, u nás se říkalo maštali, od malička mě tam vodil co všechno. A on když přišel do té stáje, tak kůň zarehtal, prostě, potom on ho vystrojil a ten kůň po takovém dlouhém zápraží sešel na dvůr, kde byl postavený žebříňák, a postavil se k voji přesně, kde má stát, prostě neuvěřitelné. Když se něco stalo sousedům s koněma, třeba to bejvalo, že ten kůň se nějak zjančil, tak šli pro něho a ty zvířata měli pro něj úžasnou ... Tak mě tak celou dobu: „Co uděláme“ a já jsem si říkal:“Proboha, jen to ne“. Mě bavily ty knížky. Ale samozřejmě, že jsem věrně ..., já jsem neměl jediné prázdniny, já jsem nebyl na Slovensku, já jsem neznal Čechy. Vždycky kolem 10. června přišel korespondenční lístek a těžkou rukou tam bylo napsané:“ Josefe, kolem desátého budou sena“. Žádné pozdravy, nic takového. Tak jsem ty prázdniny strávil tam. To bylo to studentský. Copak, to mi nakonec neublížilo, i když to určitá škola byla. Horší bylo, že když jsem po doktorátu, vlastně ne to nebylo po doktorátu, to bylo před doktorátem, když jsem se učil, už jsem měl napsanou disertaci tu doktorskou a připravoval jsem se na zkoušky, tak on utrpěl, dostal anginu pectoris. A najednou prostě byl konec, on nemohl chodit. Tak já jsem jeden rok obhospodařoval, takže já jsem profesí taky zemědělec, zasil, zvorál a to. To byl výsledek toho, že on mě bral na to pole. Ale potíže v tom byly, ten kůň mi nechtěl chodit. Koně jsou nesmírně chytrý zvířata. Já když jsem voral tím pluhem, tak na konci té brázdy ten kůň, když je správně vycvičeněj, tak vám votočí se a vleze přesně tam, kde musí dělat tu druhou brázdu. Mně začal chodit na druhou stranu, přešlapovat a za chvíli měl ty postraňky mezi předníma nohama. Mně bylo do breku, já jsem nevěděl, co mám dělat. Tak tatínek si tam asi

50 metrů sedl na zeď, na zem na mez, a když tohle začalo, tak jenom na něj zakřičel a kůň šel a postavil se do té brázdy, jak to měl vycvičený. Tak on mě to naučil, co mám dělat – přišel k němu, dal mu jako chlapovi prostě pohlavek a z kapsy vytáhl kostku cukru, řekl mi: “Tady si vemeš ten cukr a zkusíš to, jak to půjde.“ A za chvíli to šlo, takže jsem zvorál, zasel a tak dále. Samozřejmě s jeho pomocí. Já jsem tu strategii neuměl, ale ten kůň si nakonec na to ..., tak to je krásná vzpomínka na tohleto. Já jsem po čtvrté třídě obecné školy odešli ti lepší žáci na gymnázium, kteří mohli, já jsem musel do té páté třídy, tak jsem potají brečel, aby to tatínek neviděl. Protože já když jsem šel do té školy ráno, to bylo tak kilometr a něco, tak proti mě jeli na kolách ti mí spolužáci do toho gymnázia. No ale druhý rok, vždycky byly u toho dlouhý jednání, nikdy se nekřičelo. Tatínek říkal: “Proboha, hochu, seš sám, nemáš sourozence, co bude tady s tím?!” A já vám řeknu, že mě to trápilo až do jeho smrti, že jako jsem mu nemohl Když totiž... Tak jsem šel tedy do té páté třídy, tatínek to ještě vyhrál, potom jsem šel dokonce do první měšťanky, a protože snad jsem měl tak dobré výsledky, tak začali chodit kantoři, asi dva nebo tři kantoři tam byli, aby mě nechal ...: No tak jsem šel, udělal jsem tu přijímací zkoušku z první do druhé třídy. Si vzpomínám, že jsem dokonce zaujal tu němčinářku – tam jsem dostal – byl tam nějaký překlad, že jo, že „lampa visí u stropu“, všichni psali „bei der Decke“, já jsem napsal „an der Decke“, ona mě zavolala a říkala, jestli jsem německýho původu. A byl jsem přijat. Teď ale co se stalo. Byl jsem tam půl roku a sextáni vypíchali Hitlerovi oči na fotografii na náměstí, manifestačně, přijel německý inspektor na školu, uzavřeli ji. A totéž se opakovalo v Nové Pace. Tam jsem teda mohl ... Oni v Jilemnici gymnázium zrušili. Mohli žáci, kteří ... , všichni nešli ovšem, nebyly taky rodiny rozhodnutý – jo a ne. Tak v Nové Pace pro nás byla uchystána místa, přijali nás. V té Nové Pace jsem byl dva roky – tercii a kvartu a zavřeli Novou Paku, zvláštním způsobem – že ti akorát dostudují od kvinty do oktávy, co studují, jinak je škola uzavřená. Ta Nová Paka, to bylo zajímavé gymnázium. Tam třeba ředitelem byl bratr toho sochaře Šalouna. Nerad bych se příliš šířil. Musím říci, že i ta Jilemnice v těch hrozných podmínkách i ta Nová Paka, že byli skvělí, skvělí kantoři tam. Vůbec jsme tedy neutrpěli tím útlakem. Samozřejmě bylo tam hodně té němčiny a takovejch těchle to.... No a tak, co se stalo. Tak do té Nové Paky jsem jezdil, to bylo 12 kilometrů, jsem jezdil týmž vlakem, muselo se tam ještě chvíli čekat a vstával jsem tedy mnohem pohodlněji – až v šest hodin nebo v kolik, v půl šesté. Když Novou Paku zavřeli, tak vznikla nová situace, tentokrát nejvážnější. Měl jsem možnost, tatínek mi říkal: “Podívej se, je ti čtrnáct roků, máš tu školu uzavřenou“. Znova se vrátil. A tentokrát to měl ještě horší, protože ty kantoři, když ho potkávali v Jilemnici. No, tak prostě a krátce jsem se rozhodl potom pokračovat. Měl jsem tři možnosti – Jičín, Turnov, Dvůr Králové ve stejné vzdálenosti, ale vybral jsem si ten Bydžov, protože to bylo bez přestupování. Několik jiných Jilemničáků tam šlo taky a všichni tam spali. Já jsem nic takovýho bohužel nemohl, protože jsme na to neměli peníze. Tak jsem řekl mým rodičům, že teda budu. Tatínek mě znovu přemlouval, no ..Tak prostě a krátce jsem vstával ráno v půl čtvrté, nejdéle ve tři čtvrtě na čtyři, na nádraží to bylo přes dva kilometry pěšky A v 5.10 mi jel, ty hodiny nikdy nezapomenu, do Bydžova. Přijížděl jsem ve tři čtvrtě na osm akorát na osmou hodinu a zase zpátky. Nedalo se nic dělat. V tom Bydžově, to bylo

gymnázium s tradicí, třeba mým spolužákem byl Václav hrabě Kinský, to jsme užili velikánské legrace, on přišel poprvé do školy ve čtrnácti letech, do té doby měl vychovatele. Mluvil německy, anglicky, francouzsky a tak. Vzpomínám si, když byla matematika, přišel profesor Holý a říká: „Kinský, kolik je $(a + b)^2$ “, „Prosím?“ Když přišla další výuka, tak takový smíšek třídy Marian Pous řekl: „Prosím“ a dostal málem dvojku z mravů, že narušuje vyučování, no to byla legrace. V Novém Bydžově to bylo jaksi gymnázium velice dobré, až tedy na toho Chlupa. Ovšem s tím Chlupem ještě byla ještě jedna zajímavá příhoda, jaký lidi teda tenkrát byli v řadách těch kolaborantů. To bych chtěl říct obecně, že i na té vesnici byla řada lidí, kteří najednou říkali: „No oni ti Němci nejsou tak zlí“ nebo „Podívejte se 43.15. Bylo to všechno tím, že ti lidé se usilovali dostat na nějakou lepší pozici. Takže to bylo velice nebezpečné. U nás se teda poslouchal ten zahraniční rozhlas díky mamince. A bylo nějaké vysílání kolem šesté hodiny odpolední a ty okolní sedláci vypřahali koně a chodili k nám si poslechnout tenhle rozhlas, jenomže bylo to nebezpečné, já jsem vždycky musel hlídat u okna, protože tam byli skutečně tři kolaboranti – ty dva, to byli původně německá rodina, a ten třetí, to byl Čech, kterej se prostě zaprodal. No, nebylo to zadarmo. Tak takle to bylo. No do toho Nového Bydžova jsem tedy jezdil. V 5.10 mi jel, jezdil vlak, odpoledne jsem se vracel tak kolem třetí. Čili bylo to hodně namáhavý, taky.

No válka skončila a v Jilemnici se obnovilo gymnázium, to jsem měl už za sebou kvintu, byl jsem v sextě, byl jsem celkem dobře připravenej i na takovou novou úlohu, kterou jsme měli, protože chlapci z toho pohraničí se vraceli. Jenom někteří, protože někteří to vzdali – ti, co byli v sekundě – ve druhé třídě a najednou měli nastoupit do páté, tak že by ty tři roky ... Možnost byla, teda. A my jsme skutečně několik takových případů měli, že jsme si řekli, že jim pomůžeme. Nás bylo jenom dvanáct ve třídě – šest kluků a šest děvčat. A my jsme si vzali, náhodou ti kluci byli zrovna z toho nešťastný, tam kydali hnůj za protektorátu nebo byli nasazený do nějakého toho zbrojního průmyslu ... Tak jsme si řekli, že dokážeme je připravit k tý maturitě, to byla, to byla taková zvláštní ... , tak jsme skutečně se s nima snažili. Bylo to velmi těžký, protože oni se neuměli už učit. Takže vznikly takový všelijaký legrační chvíle, který samozřejmě nemají být posměchem. Jsme měli historika, kterej byl úžasnej. Vykládal, vykládal nám francouzský dějiny, druhej byl zase vynikající latinář, tak latinskou mytologii. No a jednou se stalo, že při téhle latině prostě profesor Pírko, takový nadšený latinář, dal otázku nejlepšímu latináři ve třídě Danielu Kubátovi: „Či synové byli Romulus a Rémus“. Odpověď zní: Rey Sylvie a boha Marta. A ten, co mu bylo napovězeno, řekl: „Brazílie a Bonaparta“. Tak to byly takové jako legrační historie. No ale i kantoři se chovali velmi slušně. Tam byl jeden takovej profesor, kterej byl velice utlačovanej svou ženou. Prý měl jenom 50 haléřů denně na útratu na nevím kolik cigaret. A tak kluci s ním chodili kouřit, to už bylo před maturitou, na půdu. Že to jako nikdo neprozradí. No a tak zase takhle postupně se ti kantoři zpracovávali, aby jako nedostali nějaký ty těžký otázky. No, bylo to teda taktak, protože maturita byla toková, že předsedou komise byl latinář, ředitel gymnázia z Turnova, a bylo to teda jako dost vostré. Ale ti kluci věděli předem, kterej latinský text dostanou. Takže .. Byla to trochu korupce, ale věřím, že nám to Pán Bůh odpustí. No a jinak tedy ta Jilemnice byla skvělá, to už

pro mě byla příprava jaksi na vysokou školu, měl jsem tam výborné učitele a i se to celý ten ústav se přibližoval té tradici předválečné. Vrátili se někteří z toho pohraničí a výsledek byl tedy ten, že potom z té naší třídy mohli rovnou studovat

Pokud jde o ty střední školy. Pak přišla maturita. Maturitu jsem složil bez nějakých potíží a tatínek ..., já jsem byl tak zvaný primus, ale to nerad říkám, tatínek najednou tak trochu ožil a říkal: "Co budeš, prosím tě dělat?" On měl chudák představu, že ... já jsem říkal: "Půjdu na vysokou školu." A on měl představu, že budu zvěrolékařem. A to bylo něco! Protože zvěrolékař na vesnici ... , když bylo potřeba zavolat zvěrolékaře, tak to byla událost. Já jsem takovou věc přímo zavínil. Tatínek mě nechal, to bylo asi rok před maturitou, abych postál tam někde u koně a já jsem byl nepozornej a nechal jsem ho nažrat zvadlého jetele a ten kůň dostal koliku a my jsme celou noc s tatínkem vodili toho koně na dlouhé oprati, aby běhal, ale nepomohlo to, to bylo, jak se tomu říká, nadmutí. To končívá i smrtí, když se to nějak přežene. No tak, co se stalo. Volal se nějaký starší kolega už dávno odmaturovavší, zvěrolékař, přišel za tím koněm a teď jsem prožil tu věc, která je fantastická. Bylo povoláno asi osm chlapů z okolí, svázali tomu koni nohy, převálili ho na bok. Tam byly nějaký takový deky. On mu dal do boku injekci, to vyšlo. Takže tatínek ožil – kdybych byl tak zvěrolékař. To bylo něco, ve vsi. A já jsem si představil, proboha... A výsledek byl ten. My jsme tyhle ty jednání s otcem, musím říct – nikdy se nekřičelo, nikdy se nezlobil tolik, byl u toho smutek jenom z obou stran. Já jsem šel po tý maturitě, snad bych to ani neměl říkat, jsem šel z toho údolíčka našeho k té silnici, pak jsem se tam otočil na ten náš barák a brečel jsem. Tak jsem všechny ty prázdniny a kdy jsem mohl, pak ještě ten rok tam hospodařil. Když jsem mu ovšem řekl, že půjdu studovat filosofii, tak mi řekl: "Co to je? Co s tím budeš dělat? Co budeš? Čím se užíviš, proboha?! To budeš takle tady číst knihy?" A já jsem říkal: "Tatínku, když bude zle, když nic neseženu, tak bych tady učil na gymnáziu." „Prokristapána“, on si vzpomněl, jak ty profesori chodili za války prosit o vajíčko nebo o kousek másla, protože byl nedostatek, že jo. A tak ne. To byla nejhorší chvíle vůbec, to skončilo takovým strašným smutkem. A já jsem si řek: "Já musím vydělat nějaký peníze, abych ho přesvědčil, že se uživím. A tak už jsem byl, to trvalo asi skoro dva roky, jsem byl takovým prominentním žákem Václava Černého, toho skvělého profesora, mého učitele nezapomenutelného. No a on tenkrát dostal nějaký velký překlad, nejdřív mi řek, už měl zákaz publikační, jestli bych to za něj nepodepsal. Takže já jsem první tak zvaný, jak se tomu říkalo „pokrývač“, vyšla kniha Zamlčování překladatele, tam byste to našli, tak jsem to podepsal, to bylo dílo francouzského spisovatele Prospera Mérimée, mně se to tenkrát tak líbilo, že když jsem byl už v Odeonu, že z toho uděláme nějaký velikej výbor. A Černý to podepsal, ten výbor, nene, nepodepsal, slíbil, slíbil, že to udělá, potom na to neměl čas, tak mi řekl: "Udělejte to, Josífku." No tak, já jsem si říkal: "Výborně. Jednak mi to pomůže, protože to je něco. Autor skvělý, tendle člověk potom k to mu taky napsal studii." No tak jsem to prostě přijal, dělal jsem jak ten stachanovec, pracoval jsem. Tak se stalo, že rok na to, myslím jo, rok na to, jsem si dovolil představit svojí budoucí ženu svým rodičům a tak jsme jeli do těch Roztok na Vánoce. Já jsem pře dím v Tuzexu, nebo jak se to jmenovalo, na Václavském náměstí byl takovej luxusní obchod, a já jsem za tu knihu, která vyšla, dostal

tenkrát velký peníze. Tak jsem si řekl:“ Tak, teď uděláme si krásný Vánoce, usmíříme tatínka.“ Tak jsme jeli, objednal jsem v tom Tuzexu bednu lahůdek, nechal jsem to tam poslat. Přijeli jsme v náladě, že budou hezký Vánoce, přijeli jsme. Maminka šťastná, dojatá, otec jako skála. Ani se neúčastnil nějakýho toho velkého přivítání a přišel za mnou, ukázal na tu bednu a říkal:“ Kde na to bereš!“ On si chudák myslel, že snad hraju karty nebo něco takovýho. A když jsem mu řekl, co a jak. Tak on si říkal:“ To nemůže být pravda! On asi hraje karty, nebo něco! A vydělal ty peníze.“ Já jsem sáhnul do šosu, kde jsem měl útržek vod tý výplaty. No samozřejmě, že mi hned věřil. A od té doby jsme měli v tatínkovi spojence. Protože pochopil, něco pro venkovana nepochopitelného, že je možný, takovýmhle způsobem vydělat tolik peněz. Máte snad nějaký dotaz?